

Atvykusiems iš užsienio mokiniams Lietuvos mokyklų teikiamos švietimo paslaugos

Šaltinis: Švietimo paslaugų sugrįžusiems asmenims poreikio savivaldybėse tyrimas, 2018

Pagrindiniai klausimai

Kiek vaikų išvyksta iš Lietuvos ir grįžta į ją?

Kodėl svarbu susigrąžinti į Lietuvą išvykusius asmenis?

Kokie sugrįžusių į Lietuvą vaikų ugdymosi poreikiai?

Kokias švietimo paslaugas sugrįžusiems vaikams teikia Lietuvos įstaigos?

Kaip Lietuvos ugdymo įstaigų teikiamos paslaugos atitinka sugrįžusių iš užsienio vaikų ugdymosi poreikius?

Kaip nuotolinio mokymo paslaugos atitinka užsienyje gyvenančių asmenų poreikius?

Kaip siūloma tobulinti sugrįžtantiems į Lietuvą vaikams teikiamas švietimo paslaugas?

Per 2013–2017 metus išvykstančių iš Lietuvos asmenų, tarp jų ir vaikų, skaičius išaugo, o grįžtančiųjų – sumažėjo. 2017 m. iš Lietuvos asmenų iki 18 metų amžiaus išvyko 6 116, arba 13 proc. visų tais metais išvykusiųjų, o sugrįžo 1 388, arba 14 proc. visų atvykusiųjų.

Nesusigrąžindama į užsienį išvykusių asmenų, Lietuva jau junta, o ateityje pajus dar skaudesnes socialines-demografines emigracijos pasekmes, kurios turės neigiamos įtakos Lietuvos gyventojų gimstamumui, tautiškumo išsaugojimui, pilietinės, gero-vės visuomenės formavimuisi. Bus sunku užtikrinti šalies socialinės ir sveikatos prie-žiūros sistemų tvarumą, šalies konkurencingumą tarptautinėje erdvėje.

Sugrįžę į Lietuvą vaikai pasižymi poreikiais, susijusiais su nepakankamu lietuvių kal-bos mokėjimu, su užsienyje ir Lietuvoje taikomų ugdymo sistemų ir būdų skirtumais, geriau išlavintomis komunikavimo užsienio kalba(-omis) ir kitomis kompetencijomis, patiriamais psichologiniais ir socialiniais adaptacijos sunkumais.

Dažniausiai sugrįžusiems į Lietuvos mokyklas vaikams atsižvelgiant į jų ugdymosi poreikius sudaromi individualūs ugdymo planai, teikiamos papildomos lietuvių kal-bos ir kitų mokomųjų dalykų konsultacijos, logopedo pagalba, neformaliojo švietimo paslaugos, rečiau – kitų mokinių pagalba ir mentorystė, sudaromos išlyginamosios klasės ir mobiliosios grupės.

Lietuvoje veikiančių ikimokyklinio ugdymo įstaigų teikiamos paslaugos iš esmės ati-tinka sugrįžusių asmenų poreikius, tačiau bendrojo ugdymo mokyklų teikiamos ug-dymo paslaugos sugrįžusiems į Lietuvą mokiniams ir nuotolinio mokymo paslaugos užsienyje gyvenantiems mokiniams yra nepakankamos.

Į Lietuvą sugrįžusiems vaikams integruotis mokyklose trukdo pritaikytos metodinės medžiagos, švietimo pagalbos specialistų, ypač psichologų, atitinkamą pasirengimą dirbti su kitakalbiais ir iš kitų kultūrų vaikais turinčių pedagogų trūkumas, taip pat informacijos apie teikiamas paslaugas ir jų finansavimą stoka.

Kiek vaikų išvyksta iš Lietuvos ir grįžta į ją?

Statistikos departamento duomenimis, per pastaruosius penkerius (2013–2017) metus išvykstančių iš Lietuvos asmenų, tarp jų ir vaikų, skaičius išaugo, o atvykusiųjų – sumažėjo (1 ir 2 pav.). 2017 m. iš Lietuvos į užsienį išvyko gyventi 47 925 asmenys (arba 1,7 proc. visų šalies gyventojų); tai, lyginant su 2013 m., beveik ketvirtadaliu daugiau. Atrodo, kad emigracijos mastai ir ateityje nemažės, nes Vidaus reikalų ministerijos 2017 m. vykdytos apklausos parodė, kad jaunimo požiūris į emigraciją yra pozityvus ir nemaža dalis dar besimokančių mokykloje jau mąsto apie galimybę emigruoti.

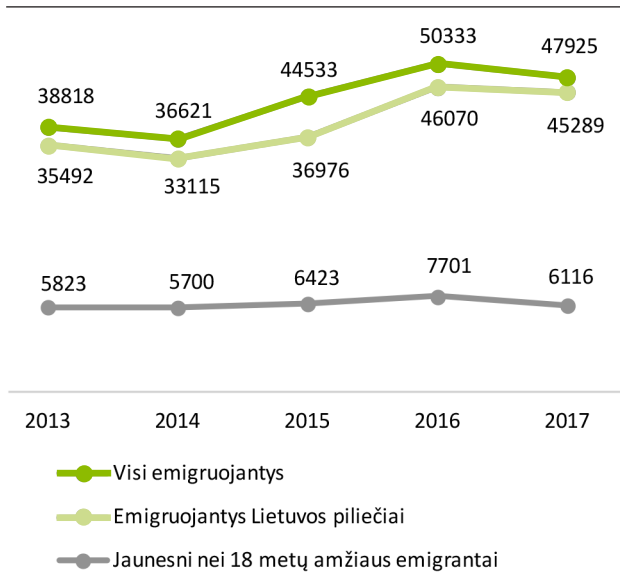
2017 m. iš Lietuvos išvyko **6 116 asmenų, jaunesnių nei 18 metų, ir jie sudarė 13 proc. visų tais metais išvykusių asmenų.** Tuo tarpu į Lietuvą tais metais atvyko beveik penkis kartus mažiau, t. y.

1 388 jaunesnių nei 18 metų asmenų (arba 14 proc. visų atvykusių asmenų) (2 pav.). Dažniausiai šeimos emigravo ar sugrįžo su jaunesnio (ikimokyklinio) amžiaus vaikais (3 ir 4 pav.).

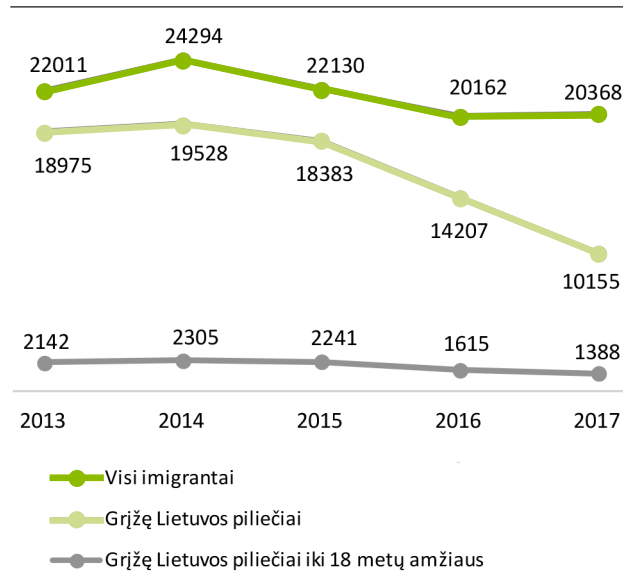
Išvykstantys iš šalies jaunesni nei 18 metų LR piliečiai 2017 m. buvo registruoti visose Lietuvos savivaldybėse, tačiau daugiausia – Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių miestų savivaldybėse (5 pav.). Dažniausiai buvo išvykstama į Jungtinę Karalystę, Norvegiją, Airiją, Vokietiją, JAV ir Ispaniją.

Sugrįžę šio amžiaus LR piliečiai buvo registruoti taip pat visose (išskyrus Neringos) savivaldybėse (6 pav.). Daugiausia (pusė) jų buvo užregistruota rajonų savivaldybėse, 43 proc. – miestų savivaldybėse, o kitose savivaldybėse (Birštono, Druskininkų, Elektrėnų, Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Marijampolės, Pagėgių, Rietavo, Visagino) – tik 7 proc. Daugiausia asmenų iki 18 m. grįžo į Vilniaus, Kauno, Šiaulių, Klaipėdos miestų savivaldybes (6 pav.).

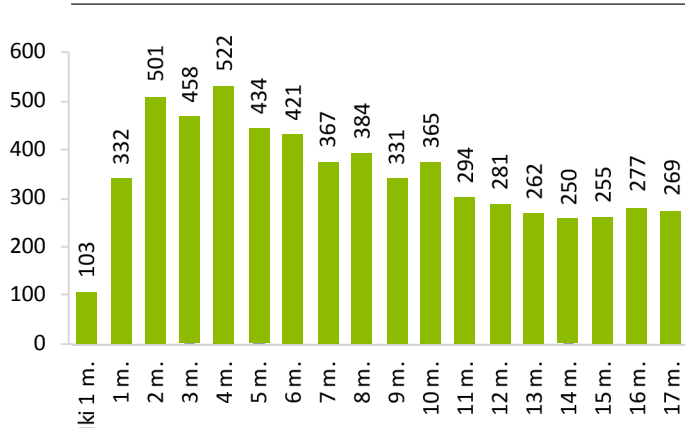
1 pav. Išvykusių iš Lietuvos asmenų skaičius

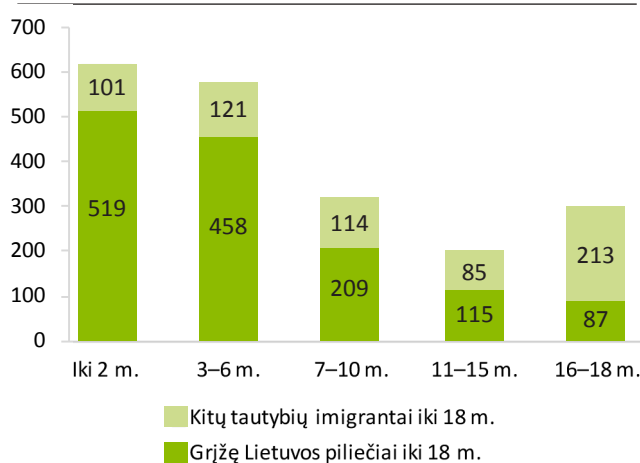
2 pav. Atvykusių į Lietuvą asmenų skaičius

3 pav. 2017 m. emigravusių asmenų iki 18 metų pasiskirstymas pagal amžių

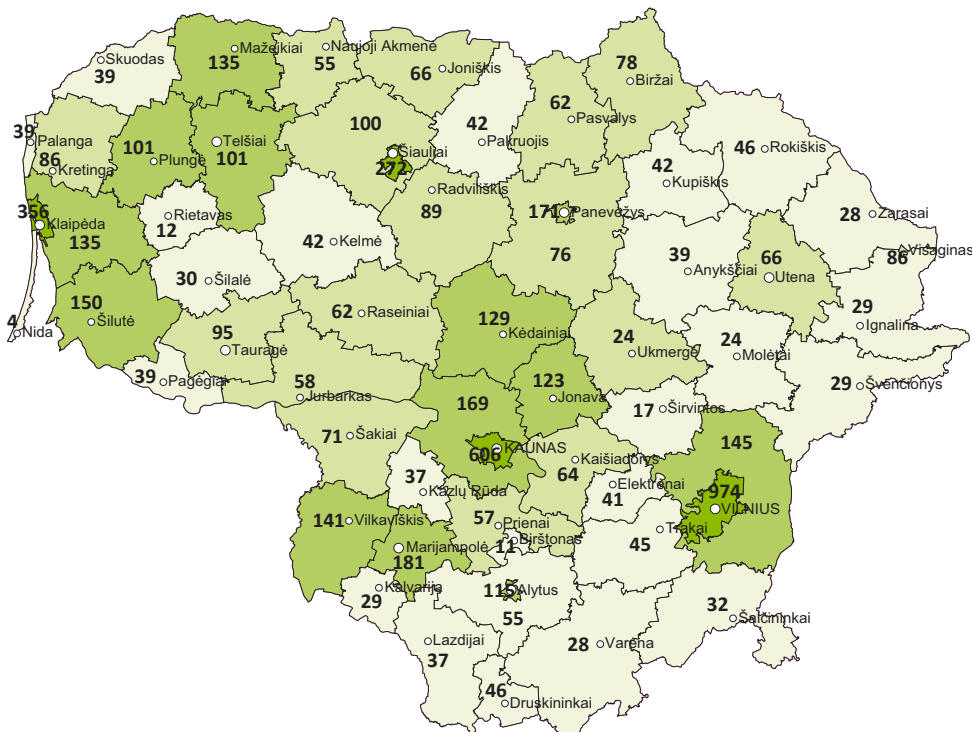
4 pav. 2017 m. atvykusių į Lietuvą asmenų iki 18 metų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes

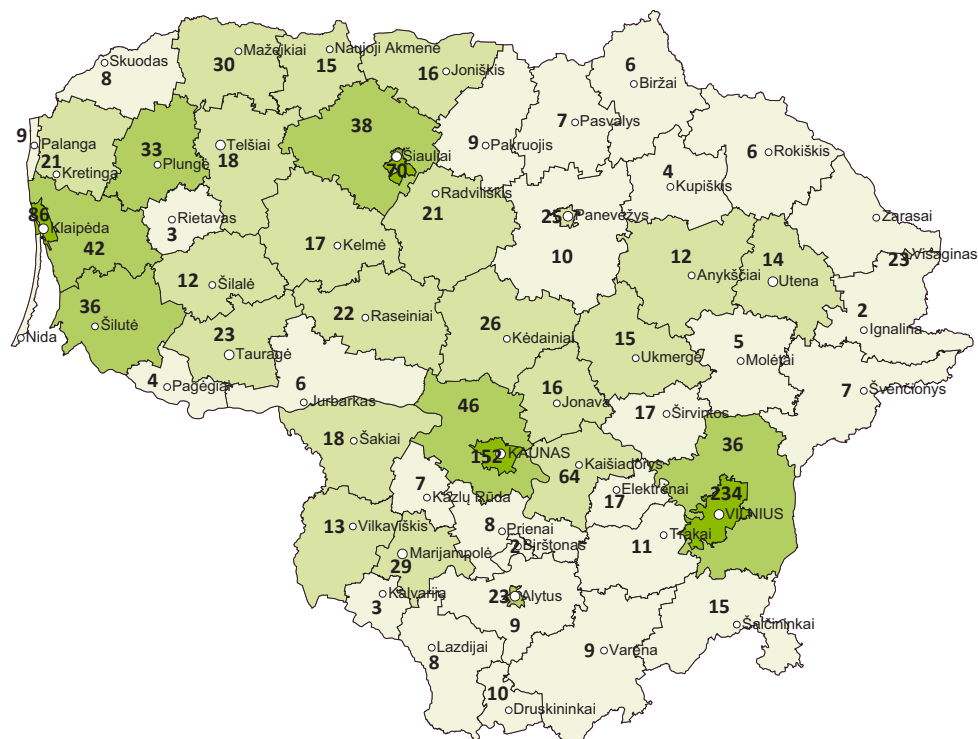
Lietuvos statistikos departamento duomenimis, jaunesni nei 7 m. sugrįžę Lietuvos piliečiai 2017 m. sudarė 81,5 proc. visų tokio amžiaus imigrantų. Tais pačiais metais pradinio ir pagrindinio ugdymo am-

žiaus grupėse grįžę Lietuvos piliečiai sudarė apie du trečdalius atvykusių tokio amžiaus asmenų ir mažiau nei trečdalį gimnazijos 1–4 klasių amžiaus imigrantų.

5 pav. Išvykusių Lietuvos Respublikos piliečių iki 18 metų amžiaus skaičius savivaldybėse 2017 m.

6 pav. Atvykusių Lietuvos Respublikos piliečių iki 18 metų amžiaus skaičius savivaldybėse 2017 m.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

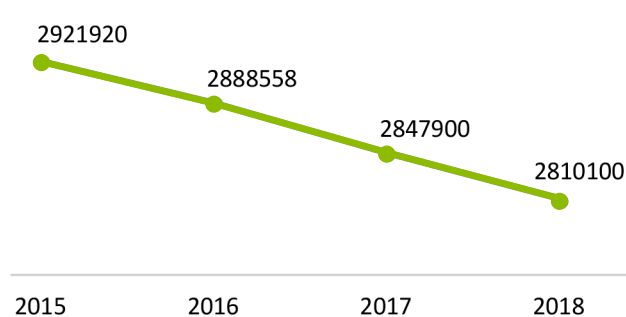
Švietimo paslaugų sugrįžusiems asmenims poreikio savivaldybėse tyrimo metu atlikta ikimokyklinio ugdymo įstaigų ir bendrojo ugdymo mokyklų darbuotojų apklausa parodė, kad daugiausia atvykusių ikimokyklinio amžiaus vaikų lankė Lietuvos didmiesčių (78, arba 42 proc.) ir vidutinio dydžio miestų (76, arba 41 proc.) ikimokyklinio ugdymo įstaigas. Mažų miestų ir miestelių, taip pat kaimo darželiuose tokių vaikų buvo tik keletas¹.

Daugiausia (63 proc.) visų atvykusių mokyklinio amžiaus asmenų iki 18 m. 2017–2018 m. m. mokėsi Lietuvos didmiesčių bendrojo ugdymo mokyklose.

Kodėl svarbu susigrąžinti į Lietuvą išvykusius asmenis?

Pastaraisiais metais nuolatinių gyventojų skaičius Lietuvoje nuolat mažėja (7 pav.). Vidaus reikalų ministerijos duomenimis, 2018 m. pradžioje Lietuvoje gyventojų, lyginant su 2015 m., sumažėjo 3,8 proc. Pagrindinę įtaką šalies gyventojų skaičiaus mažėjimui turėjo neigiama neto tarptautinė migracija.

7 pav. Lietuvos Respublikos gyventojų skaičius

Šaltinis: Lietuvos migracijos politikos gairių įgyvendinimo 2017 m. ataskaita

Kalbant apie emigraciją, iš esmės ji negali būti vertinama vienareikšmiškai. Viena vertus, trumpuoju laikotarpiu emigracija bent iš dalies prisideda prie nedarbo mažinimo. Išvykę asmenys įgyja žinių ir įgūdžių, asmeninių ryšių, kuriuos gali pritaikyti ir grįžę į Lietuvą. Emigrantai taip pat nemažą dalį užsienio valstybėse uždirbtų lėšų perveda artimiesiems arba investuoja Lietuvoje. Be kultūrinių mainų, užsienio patirties įgijimo, migracija teikia ir ekonominę naudą: mažina socialinę įtampą darbo rinkoje ir visuomenėje,

Net 60 proc. jų (arba 32 proc. visų sugrįžusių vaikų) mokėsi specializuotoje Vilniaus lietuvių namų gimnazijoje.

Mokinių registro duomenimis, 2017 m. iš 345 atvykusių iš užsienio iki 18 m. Lietuvos piliečių, pradėjusių lankyti Lietuvos ugdymo įstaigas, daugiausia (225, arba 65 proc.) buvo grįžę iš šalių, kuriose mokoma anglų kalba ir pradinis ugdymas pradedamas anksčiau nei Lietuvoje – iš Jungtinės Karalystės ir Airijos. Taip pat nemažai ugdytinių atvyko iš Rusijos Federacijos, Norvegijos, Baltarusijos, Ispanijos ir Vokietijos.

sprendžia ekonomines šeimos problemas. Kita vertus, dėl emigracijos mažėjantis gyventojų skaičius turi neigiamos įtakos Lietuvos gyventojų gimstamumui, darbo jėgos ištekliams, nes juos gali tekti importuoti iš trečiųjų šalių. Todėl kyla grėsmė valstybės pilietinės visuomenės formavimuisi, tautiškumo išsaugojimui. Dažniausiai emigruoja jauni, darbingo amžiaus žmonės, tad auga gaunančių pensijas gyventojų dalis, o tai kelia sunkumų valstybės biudžetui dėl mažėjančio mokesčių mokėtojų skaičiaus. Jeigu dėl emigracijos atsiradusio darbo jėgos trūkumo nebegalės pašalinti esami bedarbiai, imigrantai ar technologijos, gali lėtėti ekonomika, socialinio draudimo sistema nebesurinkis pakankamai pajamų, dėl to gali labai nukentėti Lietuvos gyventojų gyvenimo kokybė.

Vienas labiausiai nerimą keliančių reiškinį – aukštos kvalifikacijos darbo jėgos praradimas („protų nutekėjimas“) ir dėl to mažėjantis šalies ekonominis, inovacinis, konkurencinis potencialas. Kartu išryškėja šeimos institucijos, ypač vaikų, pažeidžiamumas. Patirta emigracija šeimoje neretai silpnina jos narių tarpusavio ryšius, prarandamas saugumo jausmas – vaikams vieno iš tėvų ar abiejų tėvų išvykimas asocijuojasi su šeimos pasaulio griuvimu, jie jaučiasi nesaugiai, keičiasi jų elgesys. *Septynioliktosios LR Vyriausybės programoje* masinė emigracija apibūdinama kaip grėsmė, kuri „*lemia tai, kad visuomenė sparčiai senėja. Vadinasi, ilgalaikėje perspektyvoje bus sunku užtikrinti socialinės ir sveikatos priežiūros sistemų tvarumą, o taip pat šalies konkurencingumą tarptautinėje erdvėje, patrauklumą užsienio investuotojams.*“ Šiai grėsmei įveikti LR Vyriausybės programos įgyvendinimo plane yra patvirtintos įvairios, tarp jų ir švietimo, priemonės, skirtos susigrąžinti į užsienį gyventi išvykusius Lietuvos piliečius.

LR Vyriausybės programos įgyvendinimo plane į užsienį išvykusiems LR piliečiams susigrąžinti numatytas 2.2.6 darbas „*Užsienio lietuvių ir užsieniečių integravimas į Lietuvos švietimo sistemą modelio parengimas ir įgyvendinimas*“ ir jam atlikti reikalingos švietimo priemonės:

- Švietimo paslaugų sugrįžusiems asmenims poreikio savivaldybėse tyrimai ir jų išvados pagrįstų naujų paslaugų, įskaitant nuotolinio mokymo paslaugas, skirtų sugrįžusiems asmenims integruoti į ugdymo procesą mokyklose, sumodeliavimas ir įdiegimas, švietimo valdymo informacinės sistemos pritaikymas sugrįžusių į Lietuvą ir išvykstančių į užsienį asmenų stebėsenai.

¹ Apklausos respondentams buvo nurodyta tokia gyvenviečių klasifikacija: didmiestis (daugiau kaip 100 tūkst. gyventojų), vidutinio dydžio miestas (nuo 10 iki 100 tūkst. gyventojų), mažas miestas (nuo 3 iki 10 tūkst. gyventojų), miestelis (nuo 0,5 iki 3 tūkst. gyventojų), kaimas (iki 0,5 tūkst. gyventojų).

- Centralizuotos užsienio lietuvių ir sugrįžusių asmenų prašymų dėl pagalbos integruotis į švietimo sistemą teikimo sistemos sukūrimas.
- Lietuvių kalbos testavimo sistemos užsienio lietuviams ir užsieniečiams sukūrimas.
- Užsienio šalių lituanistikos (baltistikos) centrų situacijos analizė ir lituanistikos (baltistikos) plėtros užsienyje kryptių parengimas.

Vyriausybės priemonių įgyvendinimas yra tik pradinis etapas siekiant paskatinti reemigracijos procesus. Gana svarbus vaidmuo šiame procese tenka ugdymo įstaigoms, nuo kurių teikiamų paslaugų prieinamumo ir kokybės gali priklausyti, ar užsienyje gyvenančios šeimos ryšis grįžti į Lietuvą ir joje pasilikti gyventi. Pavyzdžiui, nuotolinio mokymo formą paprastai pasirenka lietuvių šeimos, kurios išvyksta į užsienį trumpam, arba šeimos, kurios tvirtai apsisprendusios grįžti į Lietuvą, todėl šių paslaugų plėtra ir kokybės gerinimas galėtų paskatinti reemigracijos procesus.

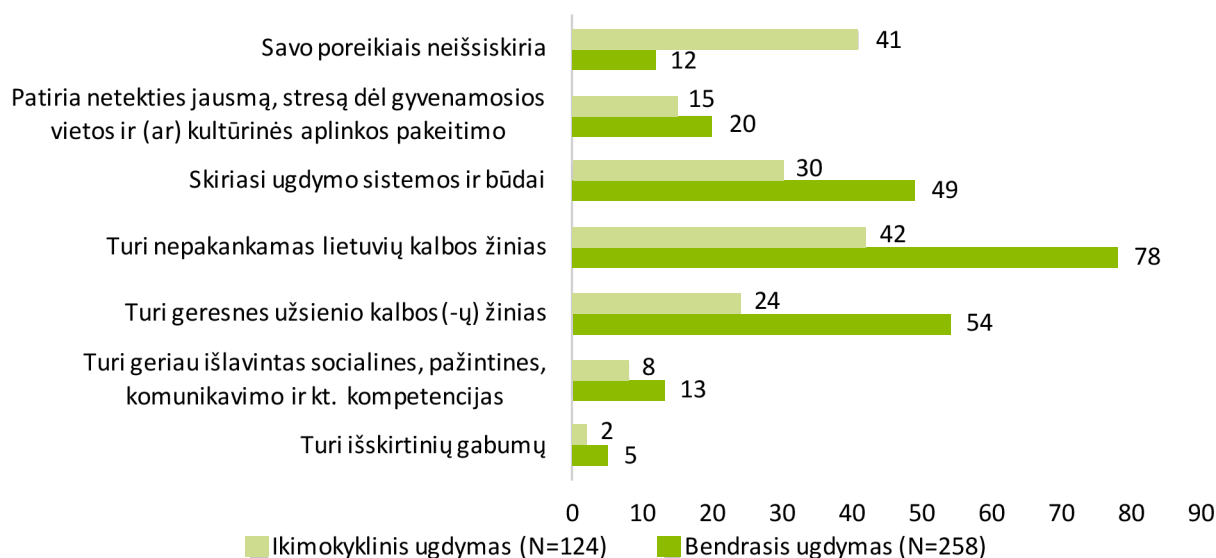
Planuojant asmenų susigrąžinimo į Lietuvą priemones, svarbu nuolat vykdyti tiek Lietuvos ugdymo įstaigų teikiamų paslaugų grįžusiems asmenims, tiek užsienio šalyse gyvenantiems teikiamo lituanistinio švietimo prieinamumo ir kokybės stebėseną ir remiantis jos rezultatais plėtoti ir tobulinti šias paslaugas. Deja, šiuo metu šių paslaugų stebėseną vykdoma nepakankamai, sistemingai renkamos patikimos informacijos apie jas trūksta.

Kokie sugrįžusių į Lietuvą vaikų ugdymosi poreikiai?

Švietimo paslaugų sugrįžusiems asmenims poreikio savivaldybėse tyrimo metu atlikta ikimokyklinio ugdymo įstaigų administracijų darbuotojų apklausa atskleidė, kad atvykusių į Lietuvą ikimokyklinio amžiaus vaikų poreikiai, kuriuos nustato ugdymo įstaigos, daugiausia yra susiję su **nepakankamu lietuvių kalbos mokėjimu, užsienio ir Lietuvos ugdymo sistemų ir būdų skirtumais, patiriamu netekties jausmu ir stresu dėl gyvenamosios vietos ir kultūrinės aplinkos pasikeitimo** (žr. 8 pav. ir 1 lentelę). Kita vertus, net

2/5 minėtų įstaigų respondentų nuomone, iš užsienio sugrįžę ikimokyklinio amžiaus vaikai savo poreikiais neišsiskiria (6 pav.). Tokius atsakymus galėjo nulemti tai, kad šias ikimokyklinio ugdymo įstaigas iš užsienio atvykę vaikai pradėjo lankyti neturėdami naudojimosi švietimo sistemos paslaugomis užsienyje patirties. Jei su šiais vaikais namie buvo bendraujama gimtąja (lietuvių) kalba, tai jie sugrįžo į Lietuvą neturėdami ir emigracijos šalies kalbos vartojimo kasdieniame gyvenime patirties, taip pat neturėdami lūkesčių ir susiformavusių įpročių, susijusių su ikimokyklinio ugdymo įstaigose taikomais ugdymo metodais.

8 pav. Lietuvos ugdymo įstaigų* darbuotojų atsakymų pasiskirstymas (proc.) pagal jų nurodytus iš užsienio sugrįžusių vaikų poreikius

* Apklausti ugdymo įstaigų, kurias iš užsienio sugrįžę vaikai lankė 2016–2017 ir 2017–2018 m. m., darbuotojai

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Bendrojo ugdymo įstaigų darbuotojų apklausa parodė, kad svarbiausi sugrįžusių Lietuvos piliečių ir lietuvių kilmės mokinių poreikiai, kuriuos nustato ugdymo įstaigos, yra susiję su mokinių akademinėmis žinių spragomis, pasiekimais ir taikomais mokymo metodais. Daugelio respondentų manymu, sugrįžtantys mokiniai pasižymi **nepakankamu lietuvių kalbos mokėjimu, geresnėmis kitos(-ų) kalbos(-ų) žiniomis**, taip pat ir poreikiais, susijusiais su užsienio ir Lietuvos ugdymo sistemų skirtumais. Kur kas rečiau respondentai

tiesioginės migracinės patirties turinčių Lietuvos piliečių ir lietuvių kilmės mokinių poreikius siejo su **patiriamu netekties jausmu ir stresu dėl pasikeitusios gyvenamosios vietos ir kultūrinės aplinkos, geriau išlavintomis kompetencijomis ir išskirtiniais gabumais** (8 pav.). Skirtingai nei ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą vykdančių ikimokyklinio ugdymo įstaigų respondentų atveju, tik 12 proc. apklaustų bendrojo ugdymo įstaigų darbuotojų pažymėjo, kad iš užsienio sugrįžę vaikai savo poreikiais neišsiskiria.

1 lentelė. Pagrindiniai sugrįžusių į Lietuvą vaikų ir mokinių patiriami sunkumai ir su jais susiję švietimo paslaugų poreikiai

Poreikiai	Sunkumai
Švietimo paslaugų, orientuotų į vaikų lietuvių kalbos lavinimą, poreikis	<ul style="list-style-type: none"> Lietuvių kalbos nemokėjimas ir (ar) žinių spragos Lietuvių kalbos žinios apsiriboja buitine kalba Dėl dvikalbystės arba daugiakalbystės kalbant lietuviškai vartojami dviejų ar kelių kalbų žodžiai Sunku išgirsti kai kuriuos garsus, todėl lietuviškai kalbama su akcentu Sunku išgirsti ir išgirsti lietuviškų žodžių skardžiuosius ir dusliuosius priebalsius Rašant lietuviškai sunku aptikti dvibalsius Sunku lietuvių kalba raiškiai dėstyti mintis Sunkiai sekasi skirti užsienio ir lietuvių kalbos sakinių struktūras Sunku perprasti lietuvių kalbos gramatikos pagrindus Sunkiai sekasi suvokti patarlių, metaforų ir vaizdingų aforizmų prasmes Kitų bendrojo ugdymo programos dalykų mokymosi sunkumai dėl lietuvių kalbos žinių trūkumo
Poreikiai, susiję su ugdymo programų, ugdymo ir vertinimo metodų skirtumais	<ul style="list-style-type: none"> Mokymo programų neatitiktis. Užsienyje mokyklų teikiamos ugdymo programos yra lengvesnės, ne tokios akademiškos Skirtingos mokymo(si) ir vertinimo metodikos: užsienyje ugdymo procesas, ypač pradinėse klasėse, vyksta interaktyviaus žaidimo forma, pamokos neapsiriboja mokymusi klasėje, dažniau taikomi integruoti ir inovatyvūs mokymo metodai Užsienio šalyse pažymiai pradedami rašyti tik aukštesnėse klasėse, o iki tol pabrėžiama individuali mokinio pažanga
Poreikiai, susiję su geresniu užsienio kalbų mokėjimu, geriau išlavintomis socialinėmis, pažintinėmis, komunikavimo ir kitomis kompetencijomis	<ul style="list-style-type: none"> Į Lietuvą atvykusiems vaikams, išsiskiriantiems geresnėmis užsienio kalbų žiniomis nei jų bendraamžių (ar net mokytojų) ir (ar) geresnėmis socialinėmis, pažintinėmis ir kitomis kompetencijomis, Lietuvos mokyklose dėl ugdymo diferencijavimo ir individualizavimo stoka, į mokytojo (ne mokinio) aktyvią veiklą orientuotų ugdymo metodų ima trūkti mokymosi motyvacijos
Poreikiai, susiję su patiriamu netekties jausmu ir stresu dėl pasikeitusios gyvenamosios vietos ir kultūrinės aplinkos	<ul style="list-style-type: none"> Nepasitenkinimas, nusivylimas ugdymo įstaigos aplinka, pvz., sporto infrastruktūra, valgyklų darbo grafiku ir pan. Nepavyksta užmegzti draugiškų ryšių su bendraklasiais Šeimos išsiskyrimas: kartu su vaiku į Lietuvą (laikiniai) negrįžę tėvai arba vienas iš tėvų Tėvų patiriami sunkumai įsidarbinant ir įsikuriant Lietuvoje Sunkumai adaptuojantis naujoje kultūrinėje ir kalbinėje aplinkoje (patyčios, fizinis smurtas ir pan.)

Šaltinis: Švietimo paslaugų sugrįžusiems asmenims poreikio savivaldybėse tyrimas, 2018

Kokias švietimo paslaugas sugrįžusiems vaikams teikia Lietuvos įstaigos?

Šiuo metu Lietuvos ugdymo įstaigos taiko visą spektrą teisės aktuose numatytų priemonių, skirtų padėti integruotis iš užsienio sugrįžusiems mokiniams: nustatomi tokių mokinių ugdymosi poreikiai; sudaromi individualūs ugdymo planai, jei to reikia;

pasitelkiami švietimo pagalbos specialistai ir pan. (pagrindines ugdymo įstaigų taikomas priemones žr. pav. pirmame psl.).

Nepaisant taikomų priemonių ugdymo įstaigos susiduria ir su tam tikrais sunkumais. Pavyzdžiui, ikimokyklinio ugdymo įstaigos ir bendrojo ugdymo mokyklos ne visada turi galimybę gauti vertėjų ar kurios nors kitos, pavyzdžiui, metodinės pagalbos, kai kyla sunkumų bendraujant su vaikais, kalbančiais tik užsie-

nio (ne lietuvių) kalba. Todėl *ikimokyklinio ugdymo įstaigose*, siekiant padėti iš užsienio grįžusiems vaikams greičiau adaptuotis naujoje aplinkoje, jei iš anksto žinoma, kad kurią nors amžiaus grupę pradės lankyti iš užsienio grįžęs angliškai arba kita užsienio kalba kalbantis vaikas, stengiamasi joje dirbti paskirti pedagogą, turintį atitinkamos kalbos pagrindus. Jei tokio pedagogo nėra, pedagogai taiko kitus komunikavimą lengvinančius būdus, pavyzdžiui, užsirašo per dieną

vaiko kartojamus užsienio kalbos žodžius ir išsiverčia su žodynu ar tėvais.

Nustatant vaiko ugdymosi poreikius, dirba vaiko gerovės komisija, bendradarbiaudama su pedagogine psichologine tarnyba. Ikimokyklinio ugdymo įstaigose sugrįžusiems vaikams teikiamos ir **švietimo pagalbos specialistų (logopedo, socialinio pedagogo, psichologo) paslaugos** (9 pav.)

9 pav. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų darbuotojų, nurodžiusių savo įstaigos teikiamas ar galimas teikti paslaugas iš užsienio sugrįžusiems vaikams, dalis (proc.)

Šaltinis: Švietimo paslaugų sugrįžusiems asmenims poreikio savivaldybėse tyrimas, 2018

Be švietimo pagalbos specialistų paslaugų, į Lietuvą sugrįžę vaikai turi galimybę gauti ir **specialiojo pedagogo paslaugas**. Kai kurios įstaigos taip pat minėjo **kineziterapeuto, surdopedagogo ir kitų specialistų**, dirbančių specializuotuose darželiuose, paslaugas. Ikimokyklinio ugdymo įstaigose teikiamos ir neformaliojo švietimo paslaugos, pavyzdžiui, veikia užsienio kalbų būreliai, tačiau jie yra mokami.

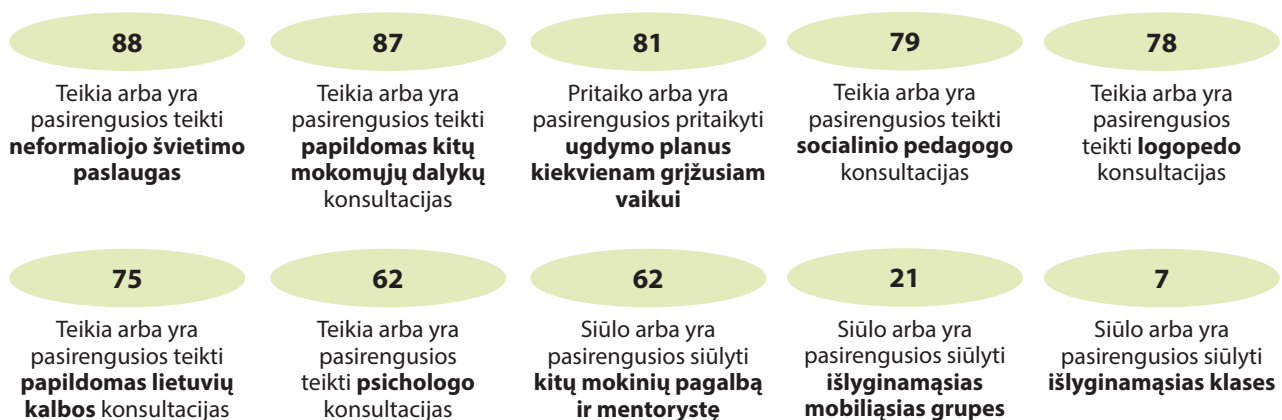
Vis dėlto švietimo pagalbos specialistų paslaugos ikimokyklinio ugdymo įstaigose, o ir bendrojo ugdymo mokyklose, dažniausiai yra prieinamos tik vaikams, kurie patys ar jų šeimos nariai geba susišnekėti lietuvių kalba.

Tik ketvirtadalis apklaustų ikimokyklinio ugdymo įstaigų darbuotojų teigė, kad iš užsienio sugrįžusių

mokinių ugdymą organizavo grupėse, sudarytose pagal vaikų žinių lygį ir ugdymosi poreikius, ir tik apie 6 proc. įstaigų turėjo ir taikė diagnostinius testus žinių lygiui ir poreikiams įvertinti. Vis dėlto, nors ikimokyklinio ugdymo įstaigos neturi metodinių žinių ir priemonių (pavyzdžiui, diagnostinių testų), leidžiančių per trumpą laiką visapusiškai įvertinti iš užsienio atvykusio vaiko kompetencijas ir ugdymosi poreikius, šie poreikiai išryškėja ugdymo proceso metu.

Į **bendrojo ugdymo mokyklą** grįžusiems mokiniams labai dažnai yra siūlomos **papildomos lietuvių kalbos ir kitų mokomųjų dalykų konsultacijos** žinių skirtumams mažinti ir **logopedo pagalba** tarties bei žodyno sunkumams šalinti (10 pav.).

10 pav. Bendrojo ugdymo mokyklų darbuotojų, nurodžiusių savo įstaigos teikiamas ar galimas teikti paslaugas iš užsienio sugrįžusiems vaikams, dalis (proc.)

Šaltinis: Švietimo paslaugų sugrįžusiems asmenims poreikio savivaldybėse tyrimas, 2018

Švietimo pagalbos specialistų paslaugos yra siūlomos atlikus vaiko žinių lygio įvertinimą arba mokytojams pastebėjus pamokų metu vaikui kylantį sunkumą. Dažniausiai iš užsienio sugrįžusiems mokomųjų dalykų žinių skirtumų turintiems mokiniams yra sudaromi **individualūs ugdymo planai**, kuriuose nurodomos žinių spragos, reikiama pagalba ir atsakingi pedagogai. **Papildomos kitų dalykų pamokos (konsultacijos)** dažniausiai yra individualizuojamos ir jų metu yra sprendžiami konkretūs vaikui kylantys sunkumai. Kaip pagalbine mokinių integracijos priemone naudojamos **kitų mokinių pagalba ir mentoryste bei neformaliojo švietimo paslaugomis**. Tai padeda iš užsienio atvykusiems vaikams lengviau bendrauti su klasės draugais, adaptuotis mokykloje ir visuomenėje. Neformaliojo švietimo veiklos (pavyzdžiui, įvairios ekskursijos ir išvykos su klasės draugais; mokykliniai renginiai įvairių šalių kultūroms ir kalboms pristatyti) pedagogų buvo paminėtos kaip dažniausiai taikoma pagalbos sugrįžusiems vaikams priemonė.

Išlyginamosios klasės ir **mobiliosios grupės** yra rečiausiai bendrojo ugdymo mokyklose taikomos

pagalbos priemonės sugrįžusiems vaikams. Lietuvos mokyklas kol kas retai vienu metu pradeda lankyti didesnis skaičius iš užsienio sugrįžusių mokinių, kuriems reikia intensyvaus lietuvių kalbos pagrindų žinių kurso. Beje, išlyginamajai klasei ar mobilijai grupei įsteigti yra būtinas ir mokyklos steigėjo – dažniausiai savivaldybės tarybos – sprendimas.

Be visų minėtų švietimo paslaugų, į Lietuvą grįžusiems LR piliečiams (ir užsieniečiams), pradedantiems lankyti ugdymo įstaigas, nuo 2009 m. iki 2018 m. buvo numatyta vienerius mokslo metus skirti 30 proc. didesnį mokinio krepšeljį. Tačiau dauguma ugdymo įstaigų nežinojo apie tokią galimybę arba nesusiejo papildomai gaunamo finansavimo su ugdymo įstaigą lankančiais iš užsienio atvykusiais mokiniais. Atlikta ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigų apklausa parodė, kad, švietimo įstaigų žiniomis, 2017–2018 m. m. tik apie pusę visų iš užsienio sugrįžusių vaikų, pradėjusių lankyti bendrojo ugdymo įstaigas, gavo 30 proc. didesnį mokinio krepšeljį, o ikimokyklinio ugdymo įstaigose tokių buvo vienetai.

Kaip Lietuvos ugdymo įstaigų teikiamos paslaugos atitinka sugrįžusių iš užsienio vaikų ugdymosi poreikius?

Minėtas tyrimas taip pat parodė, kad Lietuvoje ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo organizavimą reglamentuojantys teisės aktai sudaro prielaidas ugdymo įstaigoms atsižvelgti į iš užsienio sugrįžusių arba atvykusių vaikų švietimo paslaugų poreikius, o **ikimokyklinio ugdymo įstaigų teikiamos paslaugos iš esmės atitinka sugrįžusių asmenų poreikius**.

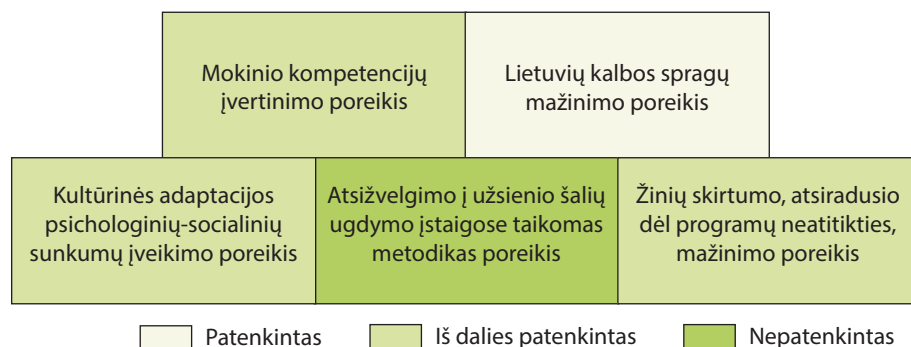
Tyrimo duomenimis, 2017–2018 m. m. įvairias **pagalbos integracijai priemones įstaigos taikė 43 proc. iš užsienio sugrįžusių vaikų**, kurie pradėjo lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigas. Jose **per pirmąjį pusmetį visiškai integrovosi 62 proc. sugrįžusių vaikų**.

Aktyviai įsitraukdami į vaiko ugdymo procesą, tėvai iš dalies jaučiasi pajėgūs patys šalinti vaikų lietuvių kalbos spragas, todėl, jų nuomone, ugdymo įstaigos dau-

giau dėmesio turėtų skirti jų atžalų adaptacijai naujoje kultūrinėje ir kalbinėje aplinkoje lengvinti (pavyzdžiui, aktyviems ugdymo metodams, individualiam dėmesiui, susipažinimui su vaiko vartojamos kalbos pagrindais ir pan.). Nors tėvai pažymi, kad psichologiniai-socialiniai sunkumai pailgina vaiko adaptacinį periodą, tik pavieniais atvejais yra naudojamos ikimokyklinės įstaigos teikiamomis psichologo paslaugomis. Tokiais atvejais itin svarbus vaidmuo tenka su sugrįžusiais vaikais tiesiogiai dirbantiems pedagogams, nuo kurių kompetencijų ir patirties dirbant su įvairių kalbinę ir kultūrinę patirtį turinčiais vaikais priklauso vaikų psichologinės ir socialinės adaptacijos eiga ir trukmė.

Tyrimo duomenimis, **bendrojo ugdymo mokyklų teikiamos paslaugos tik iš dalies patenkina sugrįžusių mokinių poreikius** (11 pav.). 2017–2018 m. m. įvairias **pagalbos integracijai priemones bendrojo ugdymo mokyklos taikė 85 proc. iš užsienio sugrįžusių mokinių**. **Per metus visiškai integrovosi maždaug pusė sugrįžusių** ir mokyklas pradėjusių lankyti mokinių.

11 pav. Sugrįžusių į Lietuvą mokinių ugdymosi poreikių tenkinimas

Mokyklų apklausos rezultatai parodė, kad **mokinių kompetencijų įvertinimo poreikis patenkinamas iš dalies**. Iš užsienio grįžusio mokinio žinių įvertinimas atliekamas standartizuotais testais. Kartais į žinių vertinimą įtraukiamas specialusis pedagogas, kuris taiko diagnostinius testus specialiesiems poreikiams nustatyti. Tačiau išsamus ir visapusiškas vaiko žinių ir kompetencijų vertinimas, siekiant nustatyti jo ugdymosi ir tobulėjimo poreikius, neatliekamas, nes trūksta tiek metodinių žinių, tiek diagnostinių priemonių tokiam vertinimui atlikti. Kai priimant mokytiis į klasę su bendraamžiais sugrįžusio vaiko kompetencijos nėra iš karto įvertinamos sudarant vaiko integracijos mokykloje planą, visi mokytojai pirmaisiais mėnesiais yra įpareigojami stebėti ir skirti daugiau individualaus dėmesio atvykusiam vaikui, siekiant nustatyti vaiko ugdymosi poreikius. Tėvai pripažįsta, kad **mokyklos atliepia poreikį mažinti lietuvių kalbos spragas**. Vaikams labiausiai kalbinius sunkumus įveikti padeda lietuvių kalbos mokytojas bei klasės auklėtojas. Patys pedagogai lietuvių kalbos konsultacijas taip pat vertina kaip priemonę, kuri labiausiai pasiteisina, integruojant iš užsienio sugrįžusius vaikus. Pavieniais atvejais teikiama socialinio pedagogo ir mokytojo padėjėjo pagalba, tačiau dažniausiai naudojamos logopedo paslaugomis.

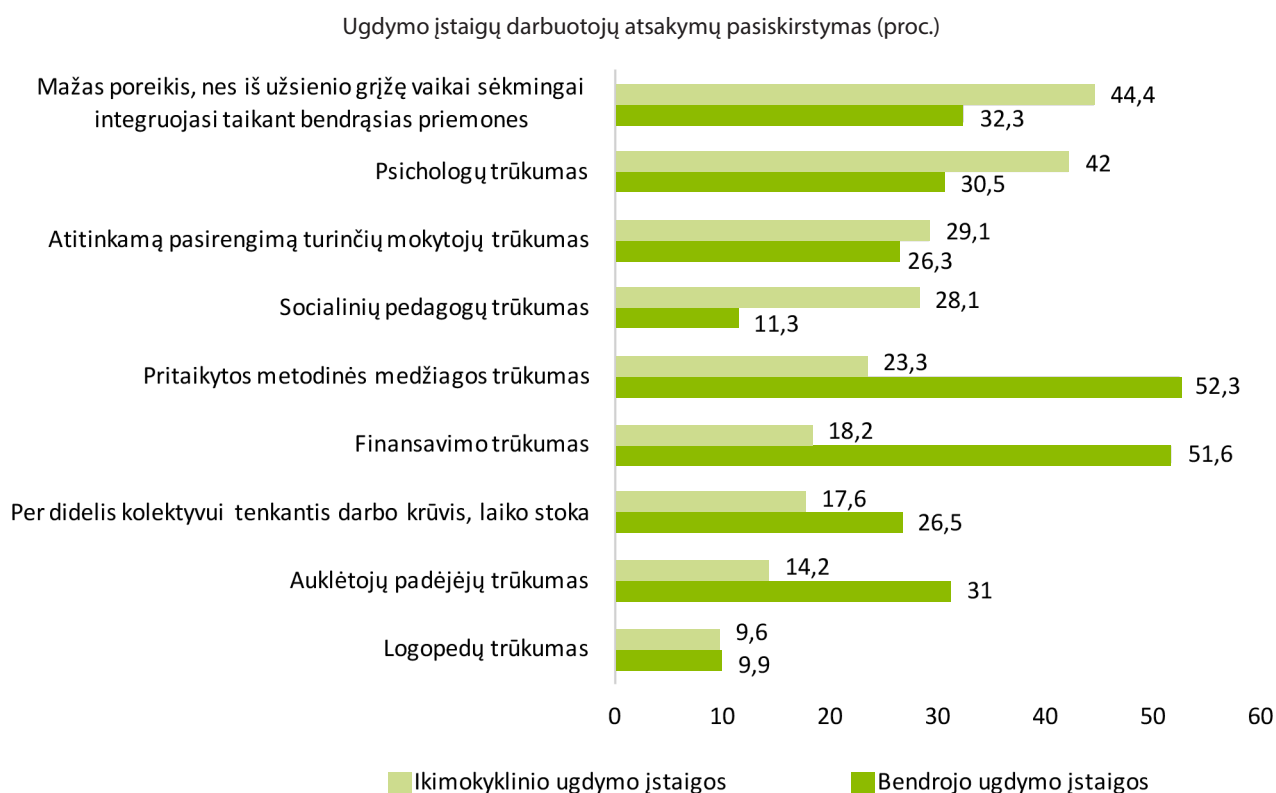
Švietimo paslaugos, skirtos mažinti dėl programų neatitikties atsiradusius žinių skirtumus, tik iš dalies atitinka grįžusių vaikų poreikius. Nors bendrojo ugdymo įstaigose atvykusiems iš užsienio vaikams sudaromi individualūs ugdymo planai, išlyginamosios klasės ir mobiliosios grupės, tačiau jos dažniausiai yra orientuotos tik į vaikų lietuvių kalbos žinių spragų šalinimą. Tėvai pastebi, kad jų vaikai iš užsienio grįžta su kitokiomis istorijos, geografijos ir matematikos žiniomis, tačiau tik pavieniais atvejais vaikui teikiamos papildomos šių dalykų konsultacijos. Kadangi valstybė ne visada sugeba atliepti mokinių ir jų tėvų poreikius, tai didžioji dalis atsakomybės ir nemaža finansinė našta už šių mokomųjų dalykų skirtumą išlyginimą dažniausiai tenka tėvams. Finansinių galimybių turintys tėvai, siekdami sumažinti vaiko bendrųjų žinių trūkumus, ieško ir samdo privačius korepetitorius. Beje, tėvai atkreipia dėmesį ir į didelį vaikų skaičių klasėse, kuris lemia dėmesio iš užsienio sugrįžusiam vaikui trūkumą.

Pagalba įveikiant kultūrinės adaptacijos psichologinius-socialinius sunkumus ne visada yra tei-

kiama. Tyrimo duomenys parodė, kad apie švietimo įstaigos pagalbą, orientuotą į kultūrinės adaptacijos psichologinių-socialinių sunkumų mažinimą, tėvai ne visada žino ir ne visada ja naudojasi. Interviu su tėvais metu išaiškėjo, kad dalis tėvų apskritai nesuvokia dėl migracijos kylančių psichologinių ir socialinių sunkumų. Kitais atvejais tėvai, nors ir nurodo sunkumus, nesvarsto (arba net nėra girdėję) apie psichologo teikiamas konsultacijas vaikams. Kartais tėvai dėl kylančių socialinių ir psichologinių adaptacijos sunkumų konsultuojasi su kitais specialistais (pavyzdžiui, su šeimos gydytoja ar privačiai dirbančiu psichologu), tačiau apskritai vyrauja požiūris, kad tie sunkumai laikui bėgant išsispres savaime.

Lietuvos **mokyklos nepakankamai atsižvelgia į vaikų lankytų kitų šalių ugdymo įstaigų taikytas metodikas.** Tėvai, lygindami savo vaikų patirtį užsienio ir Lietuvos švietimo įstaigose, nurodo įvairius Lietuvos švietimo sistemos trūkumus. Pirmiausia pabrėžiama, kad Lietuvoje yra užduodama pernelyg daug namų darbų ir reikalaujama didelio tėvų įsitraukimo į mokyklinį vaiko ugdymą. Įžvelgiama pamokų tvarkaraščių ir vaikų užimtumo po pamokų, įskaitant neformalųjį švietimą, organizavimo trūkumų. Ne visos bendrojo ugdymo įstaigos užtikrina galimybę vaikui pasilikti pailgintos dienos grupėje, taip pat tik pavienės savivaldybės ir ugdymo įstaigos bando diegti visos dienos mokyklos koncepciją, sėkmingai taikomą, pavyzdžiui, Airijoje. Tėvai neigiamai atsiliepia apie taikomas ugdymo metodikas, griežtą ir nelanksią pamokų formą, kuri, jų manymu, ne visada yra veiksminga perteikiant informaciją vaikams.

Vertindami trukdžius, su kuriais susiduria ugdymo įstaigos, siekdamos patenkinti iš užsienio sugrįžusių vaikų poreikius, ikimokyklinio ugdymo įstaigų ir bendrojo ugdymo mokyklų darbuotojai dažniausiai minėjo **pritaikytos metodinės medžiagos (vadovėlių, pratybų, užduočių ir pan.)**, kuri padėtų individualizuoti ugdymą, **ir finansavimo stoką, taip pat mokytojų padėjėjų, psichologų, atitinkamą pasirengimą turinčių pedagogų trūkumą ir didelį jiems tenkanti darbo krūvį** (12 pav.) Tuos pačius trukdžius mini ir savivaldybės. Kita vertus, palyginti didelė dalis (trečdalis) apklaustų ugdymo įstaigų darbuotojų laikosi nuomonės, kad iš užsienio sugrįžę mokiniai sėkmingai integruojasi taikant bendrąsias priemones (pavyzdžiui, bendrąsias programas), todėl poreikis taikyti papildomas priemones integracijai lengvinti yra nedidelis.

12 pav. Veiksniai, ribojantys ugdymo įstaigų galimybes lengvinti iš užsienio sugrįžusių mokinių integraciją

Šaltinis: Švietimo paslaugų sugrįžusiems asmenims poreikio savivaldybėse tyrimas, 2018

Kaip nuotolinio mokymo paslaugos atitinka užsienyje gyvenančių asmenų poreikius?

Vienas iš būdų, galinčių padėti sugrįžusiems geriau integruotis Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose – nuotolinis mokymasis gyvenant užsienyje. Kaip minėta, dažniausiai šį mokymo būdą renkasi asmenys, ketinantys grįžti į Lietuvą ir besirūpinantys sėkminga savo vaikų integracija Lietuvos ugdymo įstaigose. Šia paslauga kol kas naudojosi nedidelė dalis grįžusiųjų į Lietuvą, tad ateityje ją būtų galima plėtoti.

Lietuvos mokyklų teikiamos nuotolinio mokymo paslaugos užsienyje gyvenantiems moki-

niams. Išvykusiems į užsienį Lietuvos Respublikos piliečiams arba užsienyje gyvenantiems lietuvių kilmės asmenims Lietuvos mokyklos pagal šiuo metu galiojančius teisės aktus² gali teikti tiek grupinio, tiek individualaus (pavienio mokymosi forma) nuotolinio mokymo paslaugas.

2018 m. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos leidimą teikti nuotolinio ugdymo paslaugas turėjo 5 Lietuvos mokyklos, tačiau atlikto *Švietimo paslaugų sugrįžusiems asmenims poreikio savivaldybėse tyrimo* metu 10 mokyklų nurodė teikiančios tokias paslaugas.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija 2018 m. leidimus vykdyti nuotolinį mokymą buvo išdavusi penkioms Lietuvos mokykloms:

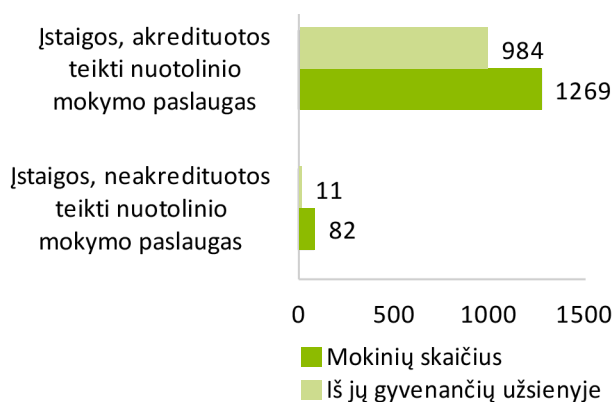
- Vilniaus Ozo gimnazijai (1–8 klasės ir I–IV gimnazijos klasės);
- Šiaulių Simono Daukanto gimnazijai (asmenys iki 20 metų, 9–12 klasės);
- Šiaulių Sandoros progimnazijai (1–8 klasės);
- Akmenės suaugusiųjų mokymo centrui (asmenys nuo 16 metų, 5–12 klasės);
- Kretingos suaugusiųjų ir jaunimo mokymo centrui (11–12 klasės).

² Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. įsakymas Nr. V-1049 „Dėl Mokymosi pagal formaliojo švietimo programas (išskyrus aukštojo mokslo studijų programas) formų ir mokymo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Iš visų penkių leidimą teikti nuotolinio ugdymo paslaugas turinčių mokyklų tik Vilniaus Ozo gimnazija siūlė visų mokomųjų dalykų kursus, kitos mokyklos teikė „lituanistinio paketo“ – lietuvių kalbos, literatūros, istorijos ir geografijos – kursus.

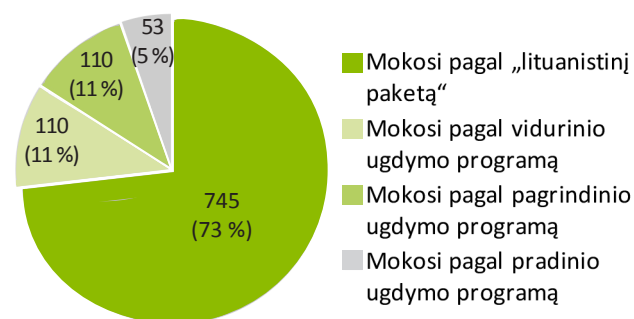
Pagal mokinių, kuriems teikiamos nuotolinio ugdymo paslaugos, skaičių akredituotos ugdymo įstaigos gerokai lenkia tokias paslaugas teikiančias neakredituotas ugdymo įstaigas (13 pav.). Apklaustos duomenimis, tik 6 proc. mokinių (82 mokiniai), mokomų nuotoliniu būdu, mokėsi įstaigose, neakredituo-

13 pav. Mokinių, kuriems teikiamos nuotolinio mokymo paslaugos, pasiskirstymas pagal mokyklas

tose teikti šią paslaugą, ir tik 11 iš šių mokinių gyveno užsienyje. Užsienyje gyvenantys nuotolinio mokymo paslaugas teikiančiose akredituotose ugdymo įstaigose besimokantys mokiniai daugiausia (73 proc.) rinkosi „lituanistinį paketą“ (14 pav.), beveik septynis kartus mažiau mokinių (11 proc.) rinkosi vidurinio ar pagrindinio ugdymo programą. Nors į užsienį dažniau išvyksta tėvai, turintys jaunesnio amžiaus vaikų, nuotoliniu būdu pagal pradinio ugdymo programą mokėsi labai maža jų dalis (5 proc.).

14 pav. Mokinių, kuriems teikiamos nuotolinio mokymo paslaugos, pasiskirstymas pagal pasirinktą nuotolinio mokymo programos tipą

Šaltinis: Švietimo paslaugų sugrįžusiems asmenims poreikio savivaldybėse tyrimas, 2018

Nuotolinio mokymo paslaugų atitiktis užsienyje gyvenančių mokinių poreikiams. Švietimo paslaugų sugrįžusiems asmenims poreikio savivaldybėse tyrimo rezultatai atskleidė, kad Lietuvos mokyklų teikiamos **nuotolinio mokymo paslaugos tik iš dalies atitinka išvykusių į užsienį ir ten besimokančių asmenų poreikius.** Pavyzdžiui, užsienyje gyvenantys mišrių šeimų vaikai neretai turi pradėti mokytis beveik neturėdami lietuvių kalbos žinių ir kalbėjimo įgūdžių. Tuo tarpu esamos nuotolinio mokymosi galimybės, paremtos Lietuvos formaliojo ugdymo programomis, neatitinka šių mokinių mokymosi poreikių, todėl jiems reikėtų įvairaus lygio ir lengvai pritaikomų asmeniniams mokymosi poreikiams programų.

Tyrimo metu išaiškėjo, kad neformaliojo lituanistinio ugdymo paslaugos užsienio šalyse gyvenantiems mokiniams paprastai yra adaptuojamos pagal

šalies ypatumus ir programas, o jos neretai yra kur kas paprastesnės ir lengvesnės nei Lietuvoje. Išaiškėjo, kad užsienyje trūksta informacijos apie nuotolinio mokymo prieinamumą ir jo teikiamą naudą šalyje, kurioje gyvenama. Dažnai tokią informaciją tėvai gauna neformaliai, iš kitų lietuvių emigrantų šeimų. Nuotolinio mokymo paslaugų nesirenkama ir dėl **didelio mokymosi krūvio, tenkančio vaikui, papildomų tėvų laiko sąnaudų teikiant pagalbą vaikui. Nuotolinio mokymo sklaidai trukdo ir pačios nuotolinio mokymo sistemos trūkumai** – nepakanka mokytojų konsultacijų ir pagalbos, grįžtamojo ryšio (pavyzdžiui, informacijos apie vertinimų rezultatus); mokymosi procesas paliekamas savieigai ir tėvų priežiūrai, taip pat sudėtingas prisijungimas prie pačios mokymo sistemos, mokiniams pateikiamos užduotys ne visada aiškios.

Kaip siūloma tobulinti sugrįžtantiems į Lietuvą vaikams teikiamas švietimo paslaugas?

- Tobulinti sugrįžtančių vaikų švietimo stebėseną:
 - remtis Lietuvos statistikos departamento renkamais duomenimis;

- vienodinti mokinių registro pildymą, užtikrinti duomenų apie sugrįžtančiuosius ir išvykstančiuosius patikimumą;
- rinkti tikslinių grupių (išvykstančiųjų ir sugrįžtančiųjų) kontaktinius duomenis švietimo paslaugų kokybės vertinimo tikslais.

- Parengti visapusiško sugrįžusių į Lietuvą vaikų kompetencijų ir ugdymo(si) poreikių nustatymo metodiką.
- Periodiškai informuoti:
 - Lietuvos savivaldybes ir ugdymo įstaigas – apie sugrįžusių vaikų integraciją lengvinančias paslaugas ir papildomą finansavimą;
 - sugrįžtančius ir išvykstančius asmenis ir jų tėvus – apie galimybes gauti švietimo ir integracijos paslaugas.
- Susieti papildomą (30 proc. didesnio krepšelio) finansavimą su mokyklos teikiamomis paslaugomis.
- Kilus sunkumų susikalbėti su vaiku užsienio kalba, sudaryti galimybę mokyklai pasitelkti vertėją.
- Skatinti ugdymo įstaigose dirbančius pedagogus tobulinti turimus komunikavimo užsienio kalbomis gebėjimus ir mokytis naujų užsienio kalbų.
- Tobulinti pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemas Lietuvoje taip, kad pedagogams būtų suteiktos visos reikalingos žinios ir gebėjimai dirbti su įvairią kalbinę ir kultūrinę patirtį turinčiais vaikais.
- Parengti įvairių lygių užsienio šalyse lengvai adaptojamas lituanistinio mokymo programas ir metodines priemones.
- Skleisti:
 - vertingą ugdymo įstaigų, pedagogų ir kitų paslaugų teikėjų taikomą sugrįžusių į Lietuvą vaikų integracijos mokykloje, bendruomenėje praktiką ir skatinti mokyklų bendradarbiavimą;
 - informaciją užsienyje gyvenantiems asmenims apie nuotolinio lituanistinio mokymosi galimybes ir jo teikiamą naudą užsienio šalyse.

Rengiant švietimo problemos analizę remtasi

2018 m. Švietimo ir mokslo ministerijos užsakyto „Švietimo paslaugų sugrįžusiems asmenims poreikio savivaldybėse“ tyrimo duomenimis. Tyrimą atliko UAB „PPMI Group“ ir VšĮ Viešosios politikos ir vadybos instituto mokslininkų grupė: Irma Budginaitė-Mačkinė, dr. Rasa Erentaitė, Alina Makarevičienė, Orestas Strauka ir Gintvilė Valansevičiūtė. Buvo taikomi kiekybiniai ir kokybiniai tyrimo metodai: reprezentatyvi

374 ikimokyklinio ir 558 bendrojo ugdymo mokyklų darbuotojų apklausa, ugdymo įstaigų mokytojų, mokinių ir jų tėvų, užsienio lietuvių bendruomenių atstovų interviu ir tikslinės grupinės diskusijos. Išsamūs tyrimo rezultatai skelbiami tyrimo ataskaitoje Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos tinklalapyje <https://www.smm.lt/web/lt/smm-svietimas/griztantiesiems-i-Lietuva/svietimo-paslaugu-tyrimas>.

Šaltiniai

1. Lietuvos migracijos politikos gairių įgyvendinimo 2017 m. ataskaita. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija. https://vrm.lrv.lt/uploads/vrm/documents/files/LT_versija/Migracija/2018-05-16%20MG%20stebesenos%202017%20m_%20ataskaita_galutine_.pdf.
2. Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. gruodžio 13 d. nutarimas Nr. XIII-82 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos patvirtinimo“.
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimas Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“.
4. Švietimo paslaugų sugrįžusiems asmenims poreikio savivaldybėse tyrimas. Vilnius: UAB „PPMI Group“. 2018. https://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/%C5%A0vietimo%20paslaugos%20sugr%C4%AF%C5%B8Eusiems_galutin%C4%97%20ataskaita_20181120.pdf.
5. Vijeikis J. Emigracija iš Lietuvos – grėsmė šeimos vertybėms. Management theory and studies for rural business and infrastructure development. 2012. Nr. 1 (30). Research papers.

ŠVIETIMO PROBLEMOS ANALIZĖ – Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos leidinių serija, skirta politikams, savivaldybių švietimo padalinii specialistams, mokyklos bendruomenei ir plačiajai visuomenei, nušviečianti kylančias ir sprendžiamas švietimo problemas. Leidiniai skelbiami internete adresais: <http://www.smm.lt/web/lt/teisesaktai/tyrimai-ir-analizes/svietimo-problemos-analizes/2012-metu>; <http://www.sac.smm.lt/index.php?id=36>.

Pasiūlymus, pastabas, komentarus prašome siųsti Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Strateginių programų skyriaus vedėjui Ričardui Ališauskui (ricardas.alisauskas@smm.lt). Autorius, norinčius publikuoti savo parengtas analizes, prašome kreiptis į Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Strateginių programų skyriaus vyriausiąją specialistę Jūratę Vosylytę-Abromaitienę (jurate.vosylyte-abromaitiene@smm.lt, tel. (8 5) 219 1121).

Analizę parengė dr. Sandra Balevičienė, Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros Švietimo politikos analizės skyriaus metodininkė. Konsultavo Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Užsienio lietuvių skyrius.

Sugrįžtame į Lietuvą: mokyklos vaidmuo

Redaktorė *Mimoza Kligienė*
Maketavo *Valdas Daraškevičius*

2019-05-22. Tir. 500 egz.

Išleido Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, Geležinio Vilko g. 12, 03163 Vilnius
Spausdino UAB „INDIGO print“, Piliakalnio g.1, 46223 Kaunas